

CZU: 340.114

RECONCEPTUALIZAREA FUNCȚIEI DE CONTROL A INSPECȚIEI JUDICIARE*Andrei NEGRU, Natalia CRECIUN**Universitatea de Stat din Moldova*

Lucrarea reprezintă o cercetare științifică privind reconceptualizarea funcției de control a Inspecției Judiciare – instituție subordonată CSM al RM. Propunerea de reformare menționată este argumentată prin două direcții de bază: prima se referă la propunerea de a majora componența numerică a Inspecției Judiciare; a doua reflectă oportunitatea de a institui o categorie specifică de personal – numiți inspectori de investigație, care să exercite activitate de investigație confidențială. Raționamentul instituirii acestei forme de monitorizare a modului de organizare și de funcționare a instanțelor de judecată sau a conduitei profesionale a judecătorilor este justificat de necesitatea de a menține și a consolida încrederea în sistemul judiciar. Consolidarea independenței Justiției este o precondiție a statului de drept; independența sistemului Justiției trebuie garantată prin standarde naționale la cel mai înalt nivel posibil. Luând în considerare aspectele expuse, Inspecția Judiciară a Republicii Moldova este cea mai recomandată instituție să exercite activitate de investigație privitor la conduita și disciplina judiciară sau privitor la organizarea și funcționarea Justiției. Justificarea unei atare propuneri rezidă în locul și rolul absolut specific al Inspecției Judiciare în sistemul autorităților publice naționale. Fiind subordonată CSM, Inspecția Judiciară este parte inerentă a Autorității Judecătorești și va promova și garanta independența Justiției (atât ca instituție, sistem, cât și cu referire la judecători, individual) până la cel mai înalt nivel posibil, precum statuează standardele internaționale. În acest mod, Autoritatea Judecătorească ar demonstra eficiența funcțiilor de autoadministrare și de autocontrol, relevând caracterul său consolidat.

Cuvinte-cheie: *Autoritate Judecătorească, Inspecție Judiciară, control, activitate de investigație, inspectori de investigație, integritatea Justiției, independența Justiției, Justiție consolidată și autosuficientă.*

RECONSIDERING THE CONTROL FUNCTION OF THE JUDICIAL INSPECTION

The paper presents a scientific research about the reconceptualization of the control function of the Judicial Inspection – an institution subordinated to the Superior Council of Magistracy of the Republic of Moldova. The mentioned proposal for reform is argued through two main directions: the first one refers to the proposal to increase the numerical component of the Judicial Inspection; the second one reflects the opportunity of setting up a specific category of staff – named investigative inspectors, who would exercise confidential investigation activities. The reason of establishing this kind of activity for monitoring organizational and functional aspects in courts or the professional conduct of judges lies in the necessity to maintain and strengthen confidence in the Judicial System. Strengthening Judicial independence is a precondition for the Rule of Law; the independence of the Judiciary should be guaranteed by domestic standards at the highest possible level. Taking in consideration the mentioned issues, the Judicial Inspection of the Republic of Moldova is the most recommended institution to carry out investigative work with reference to judicial conduct and discipline or with reference to organization and functioning of the Judiciary. The justification of such a proposal resides in the absolutely specific position and role of the Judicial Inspection in the system of national public authorities. Being subordinated to the Superior Council of Magistracy, the Judicial Inspection is an inherent part of the Judicial Authority and will provide and guarantee the independence of Justice (both as institution or system and individual judges) to the highest possible level, as settled in international standards. In such a manner, the Judicial Authority would demonstrate the efficiency of self-administration and self-control functions, revealing its consolidated character.

Keywords: *Judicial Authority, Judicial Inspection, control, investigation activity, investigative inspectors, judicial integrity, judicial independence, consolidated and self-sufficient Justice.*

Introducere

Interesul pentru modul de organizare și de funcționare a Justiției este destul de accentuat la etapa actuală, în special în lumina multiplelor evenimente furnizate în mass-media, cu referire la suspiciuni de corupție, spălare de bani, îmbogățire fără just temei ce planează asupra unor membri ai corpului judecătoreesc. Indiferent dacă aceste bănuieli se vor confirma sau nu prin hotărâri judecătorești irevocabile, faptul că este grav afectată credibilitatea Justiției naționale este evident, iar necesitatea de a interveni rapid și organizat în investigarea unor asemenea cazuri și de a restabili, pe această cale, imaginea Justiției, este o exigență inerentă a statului de drept, în care trebuie să funcționeze o Justiție independentă și consolidată.

Un rol semnificativ în investigarea propriu-zisă, în limitele competențelor, a posibilelor fapte incompatibile cu funcția deținută, comise de unii judecători, dar și în prevenirea repetării acestora, ar putea reveni

Inspecției Judiciare, ca organ de control specializat, subordonat Consiliului Superior al Magistraturii. Potrivit reglementărilor normativ-juridice naționale, Inspecția Judiciară este un organ format pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii, care asigură verificarea activității organizatorice a instanțelor judecătorești la îndeplinirea justiției (atribuții de analiză, verificare și control în domenii specifice de activitate), activitatea sa fiind desfășurată inclusiv cu scopul: de a responsabiliza judecătorii, prin identificarea situațiilor sau a cazurilor care cad sub incidența răspunderii disciplinare a judecătorilor; de a propune măsuri adecvate, ca urmare a verificării situațiilor în care se invocă încălcarea reputației profesionale, a imparțialității și independenței judecătorilor și a sistemului judiciar în ansamblu; de a identifica vulnerabilitățile din sistemul judiciar; de a înlătura disfuncționalitățile și de a preveni riscurile în activitatea instanțelor de judecată [1]. Apreciem faptul creării Inspecției Judiciare în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii al Republicii Moldova prin Legea nr.185 din 26.07.2007 [2] și adoptarea, în 2013, a Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a Inspecției Judiciare [3], care constituie temeiul legal al intervenției Inspecției Judiciare, prin mijloace de control, în activitatea organizatorică a instanțelor de judecată, în unele aspecte privind instituția răspunderii disciplinare a magistraților, precum și în verificarea unor chestiuni ce vizează integritatea acestora. Începând cu anul 2013, odată cu suplینirea funcțiilor de inspectori judiciari și asigurarea funcționalității nemijlocite a Inspecției Judiciare, considerăm că putem vorbi despre înregistrarea unor succese în procesul de responsabilizare a judecătorilor, în special prin prisma exercitării competenței de verificare a adresărilor privind deontologia profesională și disciplina judiciară. Faptul că oricine este în drept să reclame la Inspecția Judiciară, prin intermediul Consiliului Superior al Magistraturii, un comportament contrar normelor eticii profesionale sau din domeniul disciplinarului încurajează respectarea de către judecători a normelor deontologice, în scopul fortificării și menținerii propriei reputații, a bunului nume, a demnității, dar și a imaginii sistemului judecătoresc în ansamblu.

În opinia noastră, la moment, încrederea în justiție este afectată, inclusiv în contextul discuțiilor publice referitoare la unii magistrați, care ar deține bunuri a căror valoare depășește venitul declarat sau a căror valoare este evident diminuată, care ar fi implicați în scheme de spălare de bani. În contextul problematicei expuse, evidențiem că „activitatea justiției, în toate aspectele sale, trebuie să dispună de un sistem de auto-control al calității, eficienței și incoruptibilității” [4]. O contribuție semnificativă în exercitarea acestei forme de control intern are Consiliul Superior al Magistraturii, prin intermediul Inspecției Judiciare. Însă, în condițiile componenței actuale a Inspecției Judiciare (nu ne referim la componența nominală), aceasta are posibilități limitate de a se implica în prevenirea, combaterea și sancționarea conduitei ilicite sau lipsite de integritate a judecătorilor vizați, în pofida faptului că, prin lege, s-ar părea că are suficiente pârghii de intervenție.

Cadrul normativ-juridic național. Potrivit reglementărilor normativ-juridice naționale [5], Inspecția Judiciară este un organ de control judiciar, subordonat Consiliului Superior al Magistraturii, fiind alcătuit din 5 membri, inclusiv inspectorul judiciar principal. În funcția de inspector judiciar poate fi aleasă persoana care deține diploma de licențiat în drept sau echivalentul acesteia, cu o vechime în specialitatea juridică de cel puțin 7 ani și o reputație ireproșabilă, în condițiile stabilite la art.6 alin.(4) din Legea cu privire la statutul judecătorului, nr.544-XIII din 20.07.1995 [6]. Pentru funcția de inspector judiciar pot fi selectate persoane din rândul judecătorilor, procurorilor demisionați sau pensionați, avocaților și profesorilor titulari în domeniul dreptului [7]. Alte funcții ori state de personal nu sunt create în cadrul Inspecției Judiciare, asistența tehnico-materială fiind asigurată de Consiliul Superior al Magistraturii, prin intermediul Secretariatului.

Problematicele componenței actuale a Inspecției Judiciare constă, în opinia noastră, în: a) insuficiența numerică a inspectorilor judiciari; b) lipsa unei categorii distincte de personal, care, prin activitatea sa, să contribuie la reconceptualizarea funcției de control a Inspecției Judiciare. Vom încerca, în cele ce urmează, să argumentăm esența problematicei enunțate și să venim cu anumite propuneri de soluționare a ei.

Aspecte organizaționale. Componența numerică a Inspecției Judiciare. În ce privește numărul membrilor Inspecției Judiciare, acesta este insuficient pentru exercitarea calitativă și eficientă a întregului spectru de competențe atribuite prin lege. În asemenea condiții, când volumul de muncă pentru fiecare inspector judiciar este destul de mare, iar termenele de exercitare a controalelor – limitate în timp, este dificil a pretinde standarde înalte de calitate. Nu intenționăm să minimalizăm calitatea muncii persoanelor care au activat sau activează în cadrul Inspecției Judiciare naționale; dimpotrivă, dacă analizăm Rapoartele anuale privind activitatea Inspecției Judiciare [8], de la instituire și până în prezent, constatăm o evoluție pozitivă, sub aspectul conținutului și al calității. Aspecte pozitive pot fi remarcate și în domeniul comunicării; începând cu anul

2015, prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr.146/7 din 03 martie 2015 [9], au fost extinse competențele Inspecției Judiciare, fiind stabilite și zile de audiență a petiționarilor, în cadrul cărora cetățenilor li se explică drepturile procesuale, competențele Consiliului Superior al Magistraturii, ale instanțelor judiciare ierarhic superioare, dreptul de contestare a soluțiilor [10]. Este îmbucurător că și judecătorii vor fi informați despre chestiuni relevante invocate de către cetățeni în timpul audierilor, acest obiectiv fiind inclus în Planul privind activitatea Inspecției Judiciare pentru anul 2017 [11]. Deși aspectele pozitive enunțate constituie indicatori de eficiență în activitatea Inspecției Judiciare și de profesionalism al membrilor săi, considerăm, totuși, că ar fi nevoie de o restructurare a Inspecției Judiciare însăși, din perspectiva necesității de a spori calitatea controalelor desfășurate de aceasta. În context, majorarea numărului inspectorilor judiciari ar permite valorificarea productivă a eforturilor depuse de aceștia în exercitarea atribuțiilor regulamentare și ar contribui la creșterea calității actelor de control.

Instituirea activității de investigație ca formă de control exercitat de Inspecția Judiciară. Concomitent cu majorarea numărului inspectorilor judiciari, considerăm oportună, utilă și necesară reorganizarea Inspecției Judiciare, prin instituirea unei noi categorii de personal – a unor inspectori care să desfășoare activitate de investigație cu caracter confidențial.

Raționament. Necesitatea reorganizării Inspecției Judiciare și valorificării unor forme specifice de control calitativ asupra judecătorilor și a personalului judiciar este dictată de locul și rolul absolut specific al Justiției, ca putere în stat. Spre deosebire de celelalte ramuri ale puterii – legislativă și executivă, care sunt exercitate pe baza unor mandate limitate în timp, cea judecătorească este exercitată nemijlocit de către magistrați, al căror mandat este nelimitat, aceștia fiind numiți în funcție până la atingerea plafonului de vârstă. Modul de exercitare a carierei profesionale și perioada în care magistrații își exercită competențele profesionale prezumă că însăși profesia de magistrat invocă exigențe suplimentare, instruire calitativă specială și garanții specifice, în coraport cu reprezentanții legislativului și ai executivului [12]. Aceste argumente justifică necesitatea de a garanta imunitatea judecătorilor în realitatea juridică națională. Totodată, considerăm că exigențele și garanțiile sporite de care ar trebui să beneficieze judecătorii în exercitarea profesiei pot fi respectate și, respectiv, asigurate, prin intermediul unor verificări confidențiale, efectuate de către Inspecția Judiciară: exigența de conduită profesională conformă legii și normelor etice ar fi asigurată chiar la nivel normativ – prin recunoașterea caracterului preventiv al controlului exercitat prin activitatea de investigație. Iar faptul că verificările vor fi efectuate de Inspecția Judiciară, ca element al Autorității Judecătorești, ar constitui o garanție suplimentară a independenței judecătorilor, în parte, și a Justiției în general.

Un alt argument privind raționamentul reconceptualizării funcției de control al Inspecției Judiciare vizează însăși misiunea Justiției în societate – de a asigura coeziunea socială, prin soluționarea în mod imparțial a litigiilor dintre subiecți publici și/sau privați, precum și de a consolida, pe această cale, statul de drept. În acest context, *A.D. Tatarova* menționează că „rolul justiției în lumea contemporană crește, întrucât este îndreptată spre garantarea echilibrului dintre interesele omului, ale societății și ale statului, contribuie la sporirea rolului dreptului în conștiința socială [...]. De eficiența exercitării Justiției depinde direct dezvoltarea societății și funcționarea statului, activitatea căruia este îndreptată spre asigurarea unui trai decent oamenilor” [13]. Din aceste considerente, activitatea de monitorizare a Justiției trebuie desfășurată prin ansamblul de metode și tehnici, care să corespundă criteriilor de complexitate, calitate, eficiență și profesionalism. Or, și ansamblul provocărilor cu care se confruntă Justiția națională are un caracter complex, fiind necesare intervenții în următoarele direcții: prevenirea, combaterea și sancționarea cazurilor de îmbogățire fără just temei și a cazurilor de corupție în rândul magistraților; eliminarea comportamentelor ce afectează imaginea Justiției; înlăturarea tentativelor de intimidare a Justiției și a celor de intimidare a corpului judecătorilor; stabilirea motivelor și a circumstanțelor emiterii unui act de justiție ilegal etc.

Actualitate. Necesitatea monitorizării activității judecătorilor este o cerință a prezentului. Dacă Justiția contemporană nu s-ar confrunta cu probleme atât de pronunțate de credibilitate precum se întâmplă în statul nostru, atunci, probabil, chiar funcționarea Inspecției Judiciare nu ar mai fi o necesitate. Considerăm că simplul fapt al reorganizării Inspecției Judiciare și al recunoașterii pe cale normativă a posibilității de desfășurare a verificărilor sub forma unor investigații confidențiale ar constitui un factor determinant în aprecierea obiectivă a situațiilor de caz ce vizează judecătorii. Astfel, chiar în interiorul Autorității Judecătorești ar fi instituit un mecanism eficient de limitare sau chiar de excludere a conduitelor contrare eticii și disciplinei în rândul judecătorilor; or, aceștia ar fi conștienți de faptul că se află sub monitorizare calitativă și orice mani-

festare contrară eticii profesionale sau disciplinei ar putea constitui temei de inițiere a unor verificări complexe din partea Inspecției Judiciare, cu consecințe nefaste pentru imaginea și cariera celor vizati. În acest mod, rolul preventiv al controalelor exercitate de Inspeția Judiciară ar fi realizat.

Scop. Scopul valorificării unor noi forme de control, ca aspect al funcționalității Inspecției Judiciare, constă în depistarea la faze incipiente a manifestărilor de conduită neconformă deontologiei profesionale din partea unor magistrați, precum și a vulnerabilităților existente în modul de organizare sau de funcționare a instanțelor de judecată. Un alt scop ar fi accentuarea rolului preventiv al verificărilor efectuate de Inspeția Judiciară, care este superior celui sancționator. Este mai important ca judecătorul – din convingere interioară – să se abțină de la comportamente care pot pune la îndoială credibilitatea și independența sa și să dea dovadă de profesionalism, decență, moralitate în coraport cu terții. În aceste condiții, vom putea vorbi despre judecatori integri și Justiție credibilă.

Abordări conceptuale. Reorganizarea Inspecției Judiciare ar putea fi realizată prin crearea unei subdiviziuni distincte (secție, direcție, serviciu), subordonate inspectorului judiciar principal, în care să activeze inspectori de investigație. Atenție deosebită ar trebui acordată principiilor, cerințelor și garanțiilor care ar sta la baza selecției și protecției acestor inspectori. De asemenea, ar fi necesară reglementarea strictă a atribuțiilor și a modului de exercitare a acestora, în vederea excluderii posibilităților de subminare a independenței judecătorilor în parte și a Justiției în ansamblu. Inspectorii de investigație ar putea fi recrutați din rândul persoanelor care interacționează frecvent cu sistemul Justiției ori fac parte nemijlocit din sistemul judiciar (avocați, experți judicari, asistenți judicari, traducători, lucrători ai secretariatelor instanțelor de judecată etc.). Potențialii candidați ar trebui să corespundă unor exigențe de integritate, să demonstreze o anumită capacitate de rezistență psihologică la situații de stres. În procesul de selecție ar trebui evaluate și riscurile unor potențiale conflicte personale sau de interes, iar selectarea acestora din rândul judecătorilor sau al procurorilor ar trebui evitată.

Activitatea respectivilor inspectori ar urma să aibă un caracter operativ, termenul *operativ* însemnând: „1. Care lucrează repede, expeditiv, activ; care are efect (rapid); eficace, eficient. 2. Referitor la acțiuni, care ține de acțiune” [14]. Ei ar putea investiga, sub auspiciul confidențialității, anumite aspecte din activitatea judecătorilor, desfășurată în timpul exercitării atribuțiilor de serviciu, dar și în afara acestuia – în cazul în care respectivii judecatori manifestă o conduită incompatibilă cu funcția deținută și pasibilă de a afecta independența și imparțialitatea acestora. Spre deosebire de membrii din componența actuală a Inspecției Judiciare, inspectorii de investigație ar urma să-și exercite atribuțiile în contextul propriilor domenii de activitate profesională (de avocat, de asistent judiciar, grefier, expert judiciar etc.), fără ca terții să cunoască despre implicarea în activități investigative; iar judecătorii și angajații instanțelor de judecată, ca subiecți monitorizați, ar avea conduita cotidiană firească și nu una simulată. În asemenea condiții, proasta organizare a unei anumite instanțe (spre exemplu, exercitarea necorespunzătoare a funcțiilor manageriale de către președintele instanței de judecată), modul ineficient de organizare a activității personalului instanțelor judecătorești (a secretariatului, a arhivei, a lucrătorilor cancelariilor, a grefierilor), existența unor deficiențe organizatorice specifice sistemului judiciar în ansamblu, dar și conduita magistraților și a personalului judiciar – toate acestea pot fi depistate în timp și în circumstanțe reale de către un inspector de investigație.

Statutul inspectorilor de investigație. În cazul unei eventuale reorganizări a Inspecției Judiciare, în sensul recunoașterii dreptului de a exercita anumite investigații cu caracter confidențial în domeniul organizării și funcționării Justiției, ar urma să fie reglementat foarte clar statutul respectivilor inspectori de investigație. Acestora ar trebui să li se recunoască următoarele drepturi: de a beneficia de un cifru sau un cod de identificare (în scopul păstrării confidențialității datelor de identificare); de a utiliza dispozitive de înregistrare, aparate foto și/sau video în activitatea de investigație; de a acumula și păstra datele pe suport de hârtie și/sau electronic; de a primi și utiliza dispozitive electronice speciale, adaptate activității lor specifice (cu acces limitat, codificat) etc. Totodată, ar trebui să li se impună și unele obligații, precum: de a prezenta inspectorului judiciar principal informația acumulată, pentru ca acesta să decidă asupra necesității demarării unor verificări suplimentare; de a păstra confidențialitatea datelor devenite cunoscute în cadrul investigațiilor; de a nu se implica, direct sau indirect, în activități de provocare a judecătorilor la fapte ilegale; de a asigura integritatea și confidențialitatea materialelor și a dispozitivelor de stocare a informațiilor, până la transmiterea acestora către inspectorul judiciar principal; de a nu comunica terților despre statutul lor specific; de a nu multiplica (pentru sine sau pentru terți) informația dobândită etc. La fel, inspectorii de investigație ar trebui să prezinte

inspectorului judiciar principal rapoarte de activitate – atât cu privire la acțiunile întreprinse întru investigația unor fapte concrete și monitorizarea unui judecător concret, cât și anual, cu expunerea generalizată a acțiunilor întreprinse în perioada de referință, cu formularea concluziilor despre potențialii factori de risc existenți într-o anumită instanță de judecată sau în coraport cu un anumit judecător și, după caz, cu relevarea unor recomandări și propuneri de excludere a acestora. Pentru încălcarea intenționată a obligațiilor, ar trebui să intervină răspunderea disciplinară sau penală a inspectorilor de investigație, în funcție de valorile sociale cărora li se aduce atingere și de prejudiciile cauzate.

Reflectând asupra statutului inspectorilor de investigație, considerăm necesar de a accentua poziția de subordonare față de inspectorul principal. Cei dintâi nu ar trebui să dispună de dreptul de autosesizare pentru efectuarea unor verificări, capacitatea decizională aparținând exclusiv conducătorului Inspecției Judiciare și/sau Președintelui Consiliului Superior al Magistraturii. Deciziile respective ar trebui să fie emise, păstrate, utilizate în corespundere cu criteriile corespunzătoare aplicabile documentelor secrete – cu respectarea confidențialității datelor din conținutul lor. Acestea ar trebui să stabilească foarte clar subiectul și obiectul controlului, aspectele care urmează a fi verificate, acțiunile care trebuie întreprinse, termenele care trebuie respectate, precum și alte date pertinente și relevante, astfel încât rolul inspectorilor să fie redus la desfășurarea investigațiilor, asumarea de către aceștia a rolului decizional fiind exclusă.

Modul de păstrare, utilizare și distrugere a informației acumulate. Atât timp cât activitatea investigativă ar fi în derulare, anume inspectorilor le-ar reveni obligația de a păstra informația, astfel încât să fie asigurată confidențialitatea ei. Transmiterea informației către inspectorul judiciar principal ar însemna și asumarea de către ultimul a responsabilității pentru ulterioara păstrare, utilizare și distrugere a ei. Pentru păstrarea datelor ar trebui creată o arhivă distinctă în cadrul Inspecției Judiciare (sau în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii), la care să aibă acces în exclusivitate inspectorul judiciar principal și Președintele Consiliului Superior al Magistraturii. La finele mandatului inspectorului judiciar principal și, respectiv, al Președintelui Consiliului Superior al Magistraturii, responsabilitatea de păstrare, utilizare și distrugere a materialului stocat ar reveni succesorilor acestora, pe durata propriilor mandate.

Termenul stocării datelor ar trebui să fie unul limitat, la expirarea perioadei stabilite informația urmând a fi distrusă.

Evidența informației arhivate ar trebui să fie strictă; orice consultare a acesteia ar trebui documentată, cu indicarea datelor de identificare a persoanelor care ar fi avut acces la ea, precum și a temeiului care ar fi stat la baza unei atare autorizări. De asemenea, accesul unor reprezentanți ai executivului sau ai legislativului la informația stocată ar trebui interzis, întru respectarea principiului constituțional al separației puterilor în stat, al independenței judecătorilor, în parte, și a Justiției, în ansamblu.

Valoarea informației acumulate. Valoarea datelor acumulate de respectivii inspectori ar trebuie să fie una operativă: în lipsa unor probe administrate în corespundere cu legislația în vigoare, care să confirme datele acumulate, ultimele nu ar putea constitui temei de tragere la răspundere juridică a judecătorilor. Prin urmare, în cazul în care din informațiile furnizate ar rezulta un comportament incompatibil cu funcția deținută din partea unui judecător, anumiți indici de influență necorespunzătoare a unui judecător în exercitarea actului de justiție ori suspiciuni privind existența unor circumstanțe care ar pune la îndoială independența unui judecător, inspectorul judiciar principal ar fi obligat să dispună inițierea unor verificări suplimentare. Desemnând inspectorul judiciar responsabil de efectuarea verificărilor, inspectorul judiciar principal ar urma să indice, în scris, acele acțiuni concrete care ar trebui întreprinse în cadrul activității de control (cum ar fi: audierea unor persoane cu privire la unele circumstanțe relevate în materialul prezentat de inspectorul de investigație, consultarea unor acte, registre, fotocopierea acestora, vizionarea înregistrărilor video instalate în sediul instanței de judecată sau al altor instituții etc.). În acest mod, datele ar putea fi verificate și evaluate corespunzător: dacă suspiciunile s-ar adeveri, fiind demonstrate prin probe administrate conform procedurii legale, atunci Inspecția Judiciară ar putea propune Colegiului Disciplinar al Consiliului Superior al Magistraturii demararea unei proceduri disciplinare în privința judecătorului vizat; dacă, însă, suportul probator nu ar fi suficient pentru imputarea către judecător a comiterii unei abateri disciplinare sau din datele furnizate nu ar rezulta comiterea unei abateri disciplinare, Inspecția Judiciară ar urma să înceteze procedura verificărilor, prin emiterrea unei decizii în acest sens.

Potențiale critici și contraargumente. Bănuim că propunerea de reorganizare a Inspecției Judiciare în sensul instituirii activității de investigație va fi criticată de profesioniști în domeniul dreptului, inclusiv de

membri ai corpului judecătorilor. Presupunem că temerile celor care se vor opune unei asemenea abordări conceptuale s-ar rezuma la faptul că implicarea unor inspecți de investigație în monitorizarea activității profesionale a judecătorilor ar aduce atingere independenței acestora, iar Inspecția Judiciară s-ar transforma într-un serviciu secret, utilizat în scopul intimidării și șantajării magistraților. Anticipând aceste posibile critici și dorind evitarea unor atare riscuri, argumentăm necesitatea atribuirii funcției investigative anume Inspecției Judiciare, ca parte a Autorității Judecătorești. Amintim că Inspecția Judiciară activează în subordinea Consiliului Superior al Magistraturii, ultimul fiind un organ independent, format în vederea organizării și funcționării sistemului judecătoresc, garantul independenței Autorității Judecătorești [15]. Inspecția Judiciară își exercită activitatea în corespundere cu principiul legalității, al imparțialității și al respectării independenței judecătorului și a autorității de lucru judecat (controlul exercitat de Inspecția Judiciară nu poate cuprinde hotărârile judecătorești supuse căilor de atac prevăzute de lege) [16]. Prin urmare, anume această autoritate publică ar putea fi abilitată cu desfășurarea unor investigații confidențiale calitative privind conduita profesională și disciplina judecătorilor, precum și modul de organizare și de funcționare a instanțelor de judecată. O asemenea reconceptualizare a funcției de control exercitate de Inspecția Judiciară s-ar încadra în conceptul procesului de consolidare a Justiției, care „trebuie să cuprindă, în mod obligatoriu, o schimbare din interior, reflectată atât în cadrul sistemului judecătoresc în ansamblu, ca autoritate și element al structurii statale trihotomice, cât și în fiecare instanță judecătorească în parte, dar și la nivelul fiecărui judecător” [17]. Faptul că Inspecția Judiciară este creată și funcționează pe lângă Consiliul Superior al Magistraturii este o garanție a independenței magistraților. Inspectorilor de investigație, similar oricăror altor subiecți, ar urma să li se interzică implicarea sub orice formă în exercitarea actului de justiție, judecătorii deținând acest rol cu titlu exclusiv. Or, potrivit Recomandării nr.12 din 2010 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, independența individuală a judecătorilor este garantată de independența sistemului judiciar în ansamblul său. În acest sens, independența judecătorilor este un aspect fundamental al statului de drept. Judecătorii trebuie să beneficieze de libertate neîngrădită de a soluționa în mod imparțial cauzele, în conformitate cu legea și cu propria apreciere a faptelor. Judecătorii trebuie să aibă puteri suficiente și să fie în măsură să le exercite pentru a-și îndeplini sarcinile și pentru a menține autoritatea lor și prestigiul instanței [18].

Considerăm că promovarea direcțiilor enunțate de reformare a Inspecției Judiciare ar contribui la eficiențizarea activității acestui organ de control: volumul și valoarea datelor furnizate în rezultatul investigațiilor ar spori inevitabil calitatea verificărilor suplimentare efectuate ulterior de către inspectorii judiciari, în vederea administrării probatoriului concludent.

Experiența României. Examinând chestiunea privind acumularea și stocarea informațiilor despre conduita etică și profesională a judecătorilor, menționăm că în sistemul juridic al României există reglementări care permit realizarea unei baze de date la nivelul Inspecției Judiciare (care este o structură autonomă, cu personalitate juridică în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii [19]) privind încălcări ale conduitei deontologice de către judecători și procurori (ambele categorii de profesioniști având statut de magistrați în sistemul juridic al României), ce nu reprezintă abateri disciplinare, și care sunt confirmate urmare a verificărilor (sublinierea ne aparține). Crearea unei asemenea baze de date, cu caracter confidențial, s-a decis prin Hotărârea nr.623 din 12.09.2009 a Plenului Consiliului Superior al Magistraturii al României, consultarea acesteia fiind permisă doar judecătorului sau procurorului vizat [20]. Hotărârea invocată a fost criticată de judecătorul *Cristi Danileț*, precum că nu s-ar mai face distincție între funcțiile de anchetă și de judecată, funcția disciplinară și cea de formare, între sfera deontologiei și cea a încălcării legii, iar Consiliul Superior al Magistraturii s-ar transforma într-un serviciu de informații al Magistraturii [21]. Menționăm, totuși, că Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr.623 din 21.09.2006 a fost anulată prin Sentința civilă nr.515/10.02.2009 a Curții de Apel București [22] (reclamant fiind Uniunea Națională a Judecătorilor din România și pârât – Consiliul Superior al Magistraturii al României) [23]. Sentința a fost contestată de Consiliul Superior al Magistraturii, iar recursul a fost admis de Înalta Curte de Casație și Justiție [24], Hotărârea Plenului Consiliului Superior Magistraturii nr.623 din 21.09.2006 fiind valabilă până în prezent.

Se pare că în România nu a fost reglementată foarte clar modalitatea de acumulare a informațiilor care ar urma să fie stocate în baza de date la nivelul Inspecției Judiciare, nici subiecții abilitați cu acest drept și nici alte aspecte pe care le considerăm importante atunci când este vizată monitorizarea activității judecătorilor; or, lipsa unor reglementări clare în acest sens constituie un risc pentru independența judecătorilor, care, potrivit reglementărilor europene, trebuie garantată până la cel mai înalt nivel [25]. Totuși, faptul că și practicienii

din România au optat pentru instituirea unor forme specifice de control asupra activității magistraților – prin crearea unei baze de date anume la nivelul Inspecției Judiciare, în care să fie incluse informații despre judecători, informațiile urmând a fi verificate în prealabil, înseamnă că subiectul responsabilizării magistraților este unul actual și pentru alte sisteme juridice.

Cazul activității SIPA al României. România s-a confruntat și cu problema monitorizării ilegale a judecătorilor, problemă discutată destul de aprins și în prezent de către magistrați. Ne referim la SIPA (Serviciul Independent pentru Protecție și Anticorupție) al României, ca structură departamentală în subordinea Direcției Generale a Penitenciarelor și trecut în subordinea ministerului Justiției în 1997 [26]. În anul 2004 SIPA a fost reorganizat în Direcția Generală de Protecție și Anticorupție (DGPA) [27], ultima, la rândul său, fiind desființată în 2006 [28]. Potrivit declarațiilor ministrului Justiției al României din perioada 2008-2012, *Cătălin Predoiu*, „și SIPA, și DGPA, care i-a urmat, se ocupau legal strict de informațiile din domeniul penitenciar, protecție informativă a personalului și riscurile infracționale de acolo. [...] Dar, se pare că între 2000 și 2004 SIPA și-a depășit aceste atribuții” [29]. Acest fapt a fost confirmat și de judecătorul *Cristi Danileț* – una dintre persoanele care au avut acces la documentele din arhiva SIPA, care a declarat că o parte din informație se referea și la judecători (critici ale hotărârilor judecătorești, analize ale averii unora, presupuse acte de corupție, prezentare a relațiilor personale, inclusiv cele intime sau probleme medicale [...]). Unele informații erau verificate, altele neverificate. Unele note erau semnate, altele nesemnate [30]. Lipsa de transparență și de responsabilitate în activitatea SIPA a fost remarcată și într-un Raport [31] privind progresele României în procesul aderării la Uniunea Europeană; potrivit acestuia, SIPA ar fi fost implicat în influențe asupra judiciarului.

Cu toate că DGPA (Direcția Generală de Protecție și Anticorupție) a fost desființată în 2006, problematica arhivei cu date despre judecători colectate în mod ilegal și abuziv nu a dispărut, fapt constatat și de judecătorul *Dana Gîrbovan*, în publicația „Serviciul Independent de Protecție și Anticorupție. O poveste despre justiție și servicii secrete” [32]. Actualmente, ceea ce generează discuții, temeri, critici vizează aspecte precum: intenția unor politicieni de a desecretiza arhiva; existența unor judecători care ar fi fost colaboratori, informatori sau chiar agenți acoperiți ai SIPA; vizitarea arhivei de către persoane neautorizate, care nu ar fi deținut certificat ORNISS (Oficiul Registrului Național al Informațiilor Secrete de Stat) [33], existând suspiciuni privind sustragerea, fotocopiarea sau distrugerea unor date (inclusiv în format electronic) din arhivă.

Am făcut referite la problematica ce planează asupra activității SIPA (ulterior DGPA), acesta fiind un subiect actual în mediul judiciar și politic al României și având tangență cu însuși conceptul de monitorizare a judecătorilor. În context, remarcăm că modul de reorganizare a Inspecției Judiciare a Republicii Moldova, în felul argumentat în prezenta lucrare, nu ar avea nimic similar cu activitatea SIPA (ulterior DGPA). Deosebirea dintre aceste două forme de control sunt esențiale: dacă SIPA (ulterior DGPA) era subordonat direct reprezentanților executivului (Direcției Generale a Penitenciarelor a României, apoi Ministerului Justiției al României), atunci Inspecția Judiciară este parte inerentă a Autorității Judecătorești, fiind creată și funcționând în subordinea Consiliului Superior al Magistraturii al Republicii Moldova. La fel, SIPA (ulterior DGPA) și-a depășit vădit competențele atunci când a început a monitoriza pe ascuns judecători, a acumula și stoca informații despre viața privată și intimă a acestora, fiind evident că asemenea abuzuri aveau drept scop intimidarea și șantajarea judecătorilor vizați. Însă, instituirea activității investigative în cadrul Inspecției Judiciare a Republicii Moldova ar urma să se desfășoare în baza unor reglementări normativ-juridice stricte, efectuarea monitorizărilor confidentiale asupra activității judecătorilor fiind o competență exclusivă a acestui organ. Astfel, Inspecția Judiciară, ca organ subordonat autorității de autoadministrare judecătorească (Consiliului Superior al Magistraturii), ar veghea asupra respectării și garantării independenței judecătorilor și a sistemului judiciar în ansamblu pe parcursul exercitării oricărei forme de control.

Concluzii

În baza celor expuse, considerăm că subiectul privind reorganizarea Inspecției Judiciare – prin majorarea numărului de inspectori judicari și prin instituirea activității investigative, ca formă specifică de control – este unul actual. Reformarea pe această cale a Inspecției Judiciare nu ar însemna transformarea acesteia într-un serviciu de informații în domeniul justiției; dimpotrivă, un control calitativ exercitat nemijlocit de o structură din interiorul Magistraturii ar contribui la promovarea și consolidarea integrității judecătorilor și a personalului judiciar, precum și a unor trăsături precum moderația, moralitatea, decența, integritatea manifestate în conduita profesională a magistraților. Independența, imparțialitatea și integritatea judecătorilor nu trebuie să se manifeste doar pentru că sunt principii consacrate în acte normative și coduri de etică, ci pentru că sunt

inerente funcției deținute și trebuie să corespundă unui nivel adecvat de conștiință juridică profesională. Autorul *Mihai Poalelungi* menționează că „responsabilitatea civică a judecătorilor, exponenți ai puterii judecătorești, înaltele lor calități etico-morale, aplicarea de către ei a metodelor și a proceselor adecvate trebuie să asigure o ofensivă eficientă asupra nedreptății și ilegalității” [34]. În aceeași ordine de idei, autorul *N.A. Gușcina* consideră că judecătorii trebuie să dea dovadă de moralitate, onestitate ce caracterizează latura profesională a lumii lor interioare. Totuși, judecătorul, ca personalitate, este un produs al societății și îi sunt inerente calitățile pozitive și negative ale societății în care trăiește și se formează. Anume din acest motiv unor judecători nu le sunt străine asemenea vicii precum cupiditatea, setea de îmbogățire rapidă, dorința de a obține unele avantaje în detrimentul statului sau al societății etc. Fără îndoială, majoritatea judecătorilor își exercită funcțiile cu bună-credință, au un nivel înalt de conștiință și cultură juridică. Totuși, în rândurile magistraților sunt înregistrate cazuri de corupție, abuz de serviciu în detrimentul statului și al societății [35] și aceste cazuri trebuie depistate în timp util, în vederea consolidării imaginii, credibilității și valorii Autorității Judecătorești. Punem accent și pe indispensabilitatea fortificării integrității judecătorilor, care, potrivit profesorului universitar *Johnathan Soeharno*, este „o virtuozitate în sine, [...] la nivel profesional, [...] o calitate de caracter a cuiva de a acționa optim în ceea ce privește valorile profesionale și valorile din sfera publică” [36]. Același autor face distincție între integritate din perspectiva titularului funcției și din perspectiva funcției însăși, ambele fiind necesare într-o societate în care sistemul judiciar este o instituție publică și ambele confruntându-se cu o problemă unică – cea a integrității profesionale a fiecărui judecător în parte [37]. Conștiința juridică este un element determinant în formarea integrității magistraților și a responsabilității lor față de propria activitate profesională, fiind sintetizată drept o finalitate psihologică a consolidării justiției ca proces. Îndatoririle care pot rezulta din principiul integrității sunt: obligația de probitate și obligația la o atitudine de demnitate și onoare, „onoarea implicând faptul ca judecătorul să se asigure că, prin practica profesională și persoana sa, nu pune în pericol imaginea publică a judecătorului, a instanței sau a sistemului de justiție” [38].

În concluzie, lansăm spre dezbatere și discuție profesioniștilor în domeniul dreptului examinarea chestiunii privind posibilitatea reorganizării Inspecției Judiciare din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii al Republicii Moldova, prin valorificarea unor noi forme de control. După cum ne-am expus în prezenta cercetare, un magistrat integru, conștient de prestigiul și demnitatea funcției deținute, de misiunea sa pentru societate nu va fi niciodată intimidat de însăși ideea de a fi monitorizat calitativ, în limitele legii și cu respectarea strictă a dreptului la viață intimă, familială și privată. Iar un organ de control care face parte din însăși Autoritatea Judecătorească (cum este cazul Inspecției Judiciare naționale) nu ar trebui să admită abuzuri în coraport cu judecătorii, misiunea și valoarea sa constând în tendința de a contribui, prin exercitarea propriilor competențe, la autoperfecționarea, consolidarea și, respectiv, la autoadministrarea calitativă și eficientă a Justiției. În acest mod, ar fi valorificată și capacitatea Autorității Judecătorești de a-și asigura autoadministrarea și autoperfecționarea, Justiția devenind, astfel, autosuficientă și consolidată.

Referințe:

1. Punctele 1.1, 1.3 lit.b), c), d) ale Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a Inspecției Judiciare, aprobat prin Hotărârea CSM nr.89/4 din 29 ianuarie 2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.119-121.
2. Legea pentru modificarea și completarea Legii nr.947-XIII din 19 iulie 1996 cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.185-XVI din 26.07.2007. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr.136-140.
3. Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a Inspecției Judiciare, aprobat prin Hotărârea CSM nr.89/4 din 29 ianuarie 2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.119-121.
4. NEGRU, A. Aprecieri de esență a principiului consolidării justiției. În: *Legea și Viața*, Chișinău, 2012, nr.11, p.23.
5. Punctele 3.3, 3.4 ale Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a Inspecției Judiciare, aprobat prin Hotărârea CSM nr.89/4 din 29 ianuarie 2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.119-121.
6. Articolul 6 alin.(4) al Legii cu privire la statutul judecătorului, nr.544 din 20.07.1995. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.15-17.
7. Punctul 11.1 al Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a Inspecției Judiciare, aprobat prin Hotărârea CSM nr. 89/4 din 29 ianuarie 2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.119-121.
8. Rapoartele privind activitatea Inspecției Judiciare pentru anii 2013, 2014, 2015, 2016. <http://csm.md/rapoarte-de-activitate.html> (Accesat: 02.12.2017)

9. Hotărârea CSM cu privire la propunerile doamnei Elena Gligor, inspector-judecător principal, referitoare la modificare și completarea Regulamentului privind organizarea, competența și modul de funcționare a Inspecției Judiciare, nr.146/7 din 03 martie 2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2015, nr.139-143.
10. Rapoartele privind activitatea Inspecției Judiciare pentru anii 2015 și 2016
http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/Raport_inspectia2015.pdf și
http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/RaportIJ2016.pdf (Accesat: 02.12.2017)
11. http://csm.md/files/Inspectia_Judecatoreasca/planIJ2017.pdf (Accesat: 02.12.2017)
12. POALELUNGI, M., NEGRU, A. Argumentarea imunității judecătorului în realitatea juridică națională. În: *Revista Națională de Drept* (Chișinău), 2012, nr.11, p.19.
13. ТАТАРОВА, А.Д. Правовые гарантии реализации принципа самостоятельности судебной власти. В: *Современное право*. Новый индекс, Москва, 2015, №7, с.84.
14. *Dicționarul explicativ al limbii române*, Ediția a II-a revăzută și adăugită. București: Univers Enciclopedic Gold, 2009. <https://dexonline.ro/definitie/operativ> (Accesat: 02.12.2017)
15. Articolul 1 al Legii cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii, nr.947 din 19.07.1996. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.15-17.
16. Punctele 2.1, 2.2, 2.3 ale Regulamentului cu privire la organizarea, competența și modul de funcționare a Inspecției Judiciare, aprobat prin Hotărârea CSM nr.89/4 din 29 ianuarie 2013. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.119-121.
17. NEGRU, A. Procesul consolidării justiției – autoperfecționarea continuă a justiției contemporane. În: *Revista Națională de Drept* (Chișinău), 2012, nr.10, p.11-12.
18. Punctele 4-6 ale Recomandării nr.12 din 2010 a Comitetului de Miniștri către statele membre cu privire la judecători: independența, eficiența și responsabilitățile.
[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec\(2010\)12&Language=lanRomanian&Ver=original&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383&direct=true](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=CM/Rec(2010)12&Language=lanRomanian&Ver=original&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383&direct=true) (Accesat: 02.12.2017)
19. Articolul 65 alin.(1) al Legii privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată, nr.317 din 01 iulie 2004. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/64942> (Accesat: 02.12.2017) și art.1 al Regulamentului de organizare și funcționare a Inspecției Judiciare, aprobat prin Ordinul CSM nr.24/2012. În: *Monitorul Oficial al României*, 09.10.2012, Partea I, nr.692. http://www.dreptonline.ro/legislatie/ordin_24_2012_regulamentul_functionare_inspectiei_judiciare.php (Accesat: 02.12.2017)
20. Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii al României nr.623 din 21 septembrie 2009
http://www.csm1909.ro/csm/linkuri/05_10_2006__6264_ro.pdf (Accesat: 02.12.2017)
21. DANILEȚ, C. Consiliul Superior al Magistraturii – competențe nelegale în domeniul deontologiei magistraților. În: *Forumul Judecătorilor*, 2009, nr.1, p.41-50. <http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-7-forumul-judecatorilor-nr-1-2009.pdf> (Accesat: 02.12.2017)
22. Act Administrativ cu caracter normativ de înființare a unei baze de date cu încălcările Codului deontologic al magistraților. Nelegalitate. Depășirea atribuțiilor constituționale ale Consiliului Superior al Magistraturii. În: *Forumul Judecătorilor*, 2009, nr.2, p.173-176. <http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-20-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf> (Accesat: 02.12.2017).
23. Informații dosar http://portal.just.ro/2/SitePages/Dosar.aspx?id_dosar=200000000163992&id_inst=2 (Accesat: 02.12.2017)
24. Decizia nr.4110/2009 a Înaltei Curți de Casație și Justiție a României, dosarul nr.2960/2/2008
<http://legeaz.net/spete-contencios-inalta-curte-iccj-2009/decizia-4110-2009> (Accesat: 02.12.2017).
25. Punctul 14 al Avizului nr.1 (2001) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei referitor la standardele privind independența puterii judecătorești și inamovibilitatea judecătorilor, Strasbourg, 23.11.2001 <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=1212245&Site=COE&direct=true> (Accesat: 02.12.2017)
26. http://arhiva.gov.ro/precizare__11a13091.html (Accesat: 29.11.2017)
27. Articolul 1 al Hotărârii Guvernului României privind funcționarea și atribuțiile Direcției Generale de Protecție și Anticorupție din subordinea Ministerului Justiției, nr.637 din 29.04.2004. În: *Monitorul Oficial al României*, 2004, nr.417. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/51788> (Accesat: 29.11.2017)
28. Hotărârea Guvernului privind desființarea Direcției Generale de Protecție și Anticorupție din subordinea Ministerului Justiției, nr.127 din 26 ianuarie 2006. În: *Monitorul Oficial al României*, 2006, nr.125, <http://www.legex.ro/Hotararea-127-2006-69004.aspx> (Accesat: 02.12.2017)
29. <http://www.ziare.com/sipa/catalin-predoiu/catalin-predoiu-cand-deschideai-subiectul-sipa-sareau-geamurile-din-balamale-secretele-arhivei-pe-care-n-a-vrut-o-nimeni-interviu-1466027> (Accesat: 02.12.2017)
30. <http://evz.ro/vremea-intrebarilor-cu-robert-turcescu-cristi-danilet-judecator-coruptia-este-prezenta-in-instante-si-parchete-iar-fenomenul-este-extrem-de-grav.html> (Accesat: 02.12.2017)

31. Regular Report on Romania`s progress towards accession, Commission of the European Communities, Brussels, 6.10.2004, SEC(2004) 1200. https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/archives/pdf/key_documents/2004/rr_ro_2004_en.pdf (Accesat: 02.12.2017)
32. GÎRBOVAN, D. Serviciul Independent de Protecție și Anticorupție. O poveste despre justiție și servicii secrete. În: *Revista Forumul Judecătorilor*, 2009, nr.2, p.33-39. <http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-3-Forumul-judecatorilor-nr-2-2009.pdf>(Accesat: 29.11.2017)
33. Tudorel Toader: *Au fost vizitatori ai arhivei SIPA care nu aveau certificate ORNISS*, <http://www.hotnews.ro/stiri-esential-21851688-tudorel-toader-fost-vizitatori-arhivei-sipa-care-nu-aveau-certificate-orniss.htm> (Accesat: 03.12.2017)
34. POALELUNGI, M. *Conduita legală și justiția*. Chișinău, 2007, p.113. <https://www.yumpu.com/ro/document/view/13467512/mihai-poalelungi-conduita-legala-si-justitia-dejuremd> (Accesat: 29.11.2017)
35. ГУЩИНА, Н.А. Независимость судей и проблемы с коррупцией в судах. В: *Современное право*. Москва: Новый Индекс, 2015, №11, с.82-83.
36. SOEHARNO, J. Este integritatea magistraților o normă? O analiză a conceptului de integritate judiciară în Anglia și Olanda. În: *Forumul Judecătorilor*, 2010, nr.2, p.77-78 <http://www.forumuljudecatorilor.ro/wp-content/uploads/Art-5-Forumul-judecatorilor-nr-2-2010-2.pdf> (Accesat: 29.11.2017)
37. Ibidem, p.81-82.
38. NEGRU, A. *Consolidarea justiției în statul contemporan democratic* (Aspecte teoretico-practice): Teză de doctor habilitat în drept. Chișinău, 2013, p.140.

Date despre autori:

Andrei NEGRU, doctor habilitat, conferențiar universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: negruan@list.ru , negruan@yahoo.com

Natalia CRECIUN, doctorandă, Școala doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: natalia.creciun@gmail.com

Prezentat la 18.05.2018